

ДӨСПЕС ЧҮРЕКТИГ КИЖИЛЕР

ПАРТИЯНЫҢ мурунча шымчы бараан болуп, Төрөөн чургуна шыдаар шаа-биле ажылдап бергенде кижиге оон артык чүт деп. Назар ула-дып, пикирге үнгөн соонда кижиге бодаарга дыштаным, уруг-дарымның ажы-төдүн азыражып олургу деп. Чок, олар нилдиге авертер...

Кыза-Бажыным ыжмы-чыг хунээрэк черинде кыш-тага чедип келирге, мал че-минин хейу, деишкериини арыг-сийи, кажаада чаа төрөөн болган төрүүр чыгаан хойларын база чаш хураган-нарын сеник-сагайы кижиге селкил-сагыжын ала-чай-гаар өртүп, мында шымак малчынын чурттан олурарын дораан-ма эскерип каар. Өгү-хат-шуургадан камгалап, до-разын чыгылап, долгандыр кажаалап каан. Аала оон эде-ри-биле мендэжип таныш-каш, оларнын ажыл-херөөн со-нуургадыс.

Кандыг-даа ажылга че-динкинер, чаш дүжөргө-ле, чаштып үнүп келир, чечек дег, боду чедип келбес болдур ийи. Ажылга арга чоруту-штыр чүве—дээш, Чүдүм Ширевич уламчылаа. — Оон бээр оң чеди чыл болду. Мал-га чаа кыргын чыгыныста түп-

неливс мырынай пат болган. Төрүүр 100 хойдан 66 ху-раган, бир хойдан ийи кил четпес дүк алган бис. Кижиге арын-мүрү, ат-алдары кончут, тонга берген сөү, ал-ган хүлээлгени кончут, ми-чангап хамык чүвени артынга катташ, кызылпаттар чүве.

СЭП Бай-Тайга райкомунун бирги секретары Со-ни Каласевич Орус-оолдун мен-сүмеден бергени хойку бо ко-мунистерни амыралы-даа солун, ажыл-херөө-даа эки, арга-дуржулга-даа улау бол-ду.

Коммунист каа-да: бу-дургуле-даа, өг-бүлөсиге-даа, хой-ниги черинге-даа, албан ажылдыг-даа, эш-өүгү-нүн аразында-даа коммунист-ле болгай. Шак мындг кижиге-лерин бирөөн Чүдүм би-ле Салчак болдур ийи—деп, Со-ни Каласевич чугаала-ды. Мичангап олар-биле хө-режи оорымыс бо.

Хойжуларын кышкы байла-ды эки. Өдөктө 15 тонна мал че-ми ам-да шимчек дивөөн. Олар-белчир база төтөгел-тинмез, ол шымгы план

буугаар хувааттыган: хойну кажан, каа, кайы үеде ка-дары чашка чедир көрдүгөн. Ол ышкан хат-боранын бол-ган чыккылаа соок үезинде кадары черлер демделеттин-ген. Хойжулар-биле чугаала-шкан, оларнын ажыл-амы-ралынче ханылаан тудум-на кижиге улам-на салдымастай бээр улус. Бирөөнүн чуга-зын бирөөн немен олурар, ми-чангап оларнын арга-дуржу-лганы чоруту тодарай келир.

Кол-ла чүве чүд дил-нер бе?—дээш, Чүдүм Ши-ревич харымал өгөлдө. — Чайгы семирталг болдур ийи. Чаа-чаа оларлар солаан тудум-на малдын чеге хончу ула-дып, улуг сонуурга-биле өл-түп, семирери кедерей бээр чүве. Одарже өрте үндүрери-не, кезже орай кинеринде ба-ла-ла ужуз бар. Хой ийиге чыдар, кезжээлкетт өлүтээр. Кадарчы кижиге чайын ийиге хөдөгелт, салгынап турар сериин черлерге туза кадар харек. Бир өвс ала-ла чапакш олурар болза, мал семирвөө болган маначаа, өрт баштап чыгыга бээр.

Чаш хураганнарын кан-чаар ажаап турар силер, Чүдүм Ширевич?

Хой төрүккенде хундү үш-катап өмзирер, оон соонда түс-кай үтөкө сугар. 6—7 хон-ганда нези-биле ангы кажаага тургузар, а 10 шаа хонганда ам нези-биле улуг кажааже салгытар. Оларнын улугун улуг, бичезин бичи айы-би-ле таарыштыр чегерер. Ка-жааже делгем, чылды, ханазы бедик, черде ычнат хойку кижиге кажаа-хоразын үе-шаанда септес, оон ийи-соонун таарыштырып, ажаап келтир. Доктаамал сагыш салбас болза, хоржок. Дүс, сугалтын чер-де улуг болбас. Мал күштүг бол-ган тудум, аарыг-аржык белен делгес, чутка алыспас болур.

Мал бажын өстүреринге эдержилге өң кол болгай. Бо-таалам-биле чүвү чугаалап бол-дур силер?—деп, ВЛКСМ рай-комунун секретары Болат-оол Салчаквич Чымыс айтырды.

Бисте колдуу тыва хой-лар, сула эдержилге киирип турар, мааза кол чүве—эки бу-дуркучулдер, оларнын бол-ган төрүүр хойларнын күш-

дегелинде улуг хамаар-жыр. Мээң кадарчылап делген чылдарымда хонм кызырап көрбөс, баштайгы чылды са-нааска, илангы хой 5—6 жылдында хой ийиэтээр чүве. Хойну үргүлчү ажаап чоразын кижиге оларнын аажы-чанм, нандыг байдалы, аарыг-кады, кызыр-боозу бичигирип апар.

Бистиге чугаанымыс ма-шина даажы үзе кире берди. Өгүчү ээзерин сүт даажырып хонм соонда үзе халыштылар. Оон кезек болганда хой уруг, күдөр кара чалазды-биле кады кирип кел-ди. Бирөөн кижиге өмчиги бол-ду. Чолаачын коммунист Адыг-оол Соуду дээр, ол сов-хозтун эң дээр чалаачылары-нын бирөөн. Он чыл иштинде руулу артынга олуруп кел-ген. Ол ам бодунун машина-зы-биле Улуг-Оруг, Чолдак-Сайыр, Улуг, Биче Саам-чырлар, Куржаангы дээр, хундү ортума-биле 230 кило-метрин өртп, 8 рейс кылып, 28 тонна сүтү малчынарга чедирип турар. Эчинин-даа, чалаачын-даа өгүчү ээзерин дымка өртүп уткан, автолав-

канын келбейн турарында олур-улуг чомчулалы алеридип ол-дурар.

Бистин чугаавыска шоолу-га киришпейн олурган Ма-зырлыкчы Мынды-ооловна ка-рактарын чивенедир катты-рымай көргүлөш, хөреп үн-дү.

Бир өвс кижиге боду кы-зар, алаа чачыгар болза, мал ажылдын арга-дуржулгазын дораан тыва бээр, хойну баш сагы өспөс чорук чамык кижиге-лерин чалаагында. Мен дам кезигүнгө 37 чыл бол-дун, оон иштинде чүвү көр-бөс, кандыг ажыл кылбаан дээр! Аныктарын малче хан-дыкшылар, оларнын сонуурга-лын дайныктыр харек.

Шынал-ла бистин хоочун-нарымыс боттарынын салгак-чыларынын дугайында сагыш салып турары таварылга өвс.

Элчегил кадыгы шын организастан, шынарыг чору-дал болза, аныктар ажыл-даар чер бо-дур—деп, Мынды-ооловна узакчылаа. — Кур-не планын күчүдеринге, органи-за талазы-биле ажыктыг, артында-ла малдын дензиги

улуг, дугу арыг болган арын-мышкан апар. Малчынарын културлуг амыралы беди-дир, амы-тоа кижигизилгези экижир, сонуургаа, загандыр, суурлар-биле харылаа чоок-шулаар. Оон-биле чергелештир өртүтү, сугалг ирак тайгалар-га — чечектиг чайлагларга малчыларга таарыштыр ыш-агылар кылып болза эки. Социалисти чарын дугайында нам, чачаттыг доктаалы база бар. Алаа хей-ат кирген кижиге-лерин мал аааш тура-со-руу улагаткан, сонуургалы бе-дөөн чүвө-дир. Баске сокур-гал чок амык салгал харек. Оога 50 хире харыг турган болза, ам-да кадарчылап бол-гу дег чүве дийи.

Хоочун коммунистерни бод-даларын бүтү тала-биле дет-кир харек. Ону үе боду база негеп келген. Бо талазы-биле партия организацалары СЭП Тыва обкомунун IX пленуму-нун элчегил кадат база ма-лчынарын суурларга доктаамал чурттаарын шилчир дуга-йында доктаалы амыралга боттандырып улам дүргөтсө-чөгүр. Ол ышкан районун

малчынарын чыдыг, делгем бажылар-биле хандыраын база-ла хундү чугула айты-рын кылдыр көр харек.

Бистин чугаавыскамыс «Тээд» совхозтун Кызыл-Лаг салгырынын мурапчы хой-жулары коммунистер Чүдүм Ширевич Салчак-биле оон өг-бүлөсигин ээп. Мангырлыкчы Мынды-ооловна Чүдүм СЭП ТК-нын Чингиз секретары А. И. Брежнев «СЭП-нин 50 чыл өнүгү дугайында» илеткелин таныжып, алаа узам сокур кирип, тоску беш чылдын иштиндегү үшкү чы-лында эрес-шудургу ажылда-рын боттарыга хүлээген-дер. Олар бо чылдын төртүр 100 хойдан 105 хураганым, бир хойдан 2,6 кг дүктү ап, 18 тонна мал чегин белеткери хүлээгенер.

Малга кымык, хой-ниги ажылдыг иделейт өг-бүлө-нин ээзери — М. М. Чүдүм «Хундүлелдин дөмөз» орден-ин эдилектин, СЭП обкомунун кезигүнгө кандаат, кед-дө Советтин депутаты: Ч. Ш. Салчак Тыва АССР-нин алдар-дыг малчыны, район Советин депутаты, Ленинн юбилей медалы болган Тыва АССР-нин Дөдү Советинин Президиумунун Хундүлел бижиги-ле шаңчылаа. О. СУВАНКИП.

ЧЫЛЫГНЫҢ ТӨВҮНДЕ

(Репортаж)

Чылдыг болган чырын деп өстөр улуг ууска хамаан чок, чаштарга беин билдингир-биле болган эргим-биле дын-налар. Таңда-Улауны сыннен чеге «Тыва кобальт» ком-бинаттын электростанциясы Хову-Аксы суурда чыгыптыг болган чырыктыг төвү болуп, кол бүдүргүгенин бирөөн-ге саалап турар.

Мында дежурный инженер Дмитрий Артемьевич Никола-евтиң удуртканы өнергетиктеринг эрөөч тоску беш чыл-ды күш-ажылчы хүнерин шалымчы ажыл-биле эгел-де. Бо эрөөчте станциянык котёл цетиниң ма-шиниң комсомолчу Василий Машанов бир шак дүргүзү-да 100 тонна бусту боор ийи улуг котёлду башкарып ху-раар. Ажыл максатиндг башкаар ол котёлдары дээр, 20 ажыг метр бедик, күчү-күштүг улуг савалар-дыр. Ийи бус-ту белеткен үндүрер ол котёлдарын башкарылганы кы-рында каагыт кол шиттен ботандырар. Ону башкаарда алам-бүрү хевирин оон-оо схемаларын барымдалап, авто-матичтеин приборларын ажылгаар. Станцияда технолутту дериктегерин деп-дески ажаадырын эки хандырбас болза, кобальт комбинатынче бусту бээр үзүткелп болур. Ол чо-рук кобальт концентратын белеткериини шалтыктап болур. Ол бүтүгү комсомолчу Василий Машанов, оон эрөөчтө өскө-дө кижилери эки билер. Ынчангап оон удуртуп турар эрөөч эки болган чүгө кончуг эки ажылдан турар.

Электростанцияны бүдүрүп турбогенератор баш-карыны комсомолчу Валентина Махотина база эки билер. Ол бо бүдүргүгеге ээсин каш чылда машинистээн. Ажыл үезинде оон озагай чүгү болза, нарын тургузулуг техниканы башкарып сагып дег билери база ажылдыг хынамчалыг болган кичээлгейин-дир. Бала бодунуң бил-лиг-мергескили белидин, Иркутскиде улус ажыл-агыйнын институтунда бот-өөрөдө-биле өөренип турар. Ол ону дооскач кижелер болур.

Ам станциянын кол шидинге келинандер. Мында комби-наттын бүдүргүгө устактарыны, суурларже электри эн-ергияны хуваары ботандырып турар. Бо некте коммуни-ст күш-ажылдын шалымчылары — дежурный электрик Владимир Гуров, дежурный диспетчер Наталья Миронова база яныра озаалдамын ажыр күчүдеринге эрестег үзүп кыргылар. Өнергетиктеринг шалымчы лияниң ажылдыг Хову-Аксыда «Тыва кобальт» комбинаттын нарын дерик-хереседерин үзүткел оон ажылдан турар.

ЧУРУКТАРДА: Валентина Махотина (үстүндө), Наталья Миронова, Владимир Гуров.

В. ХУДИШЕВ.
Авторунд фотолары.

Улусчу контролёрларын кол отрядтары бөлүктөр болган постулар кезигүнеринден тургустурар. Бистин респуб-ликада 518 бөлүктүн болган 573 постунун составында 8 мун ажыг контролёр бахтап турар. Олар дээрже ажылчы-нар, колхозчулар, албан-хаак-чылар, коммунистер болган партия кезигүгү өвс актив-тер-дир.

Контролёрлар боттарынын улуг эргелерин барымдалап бүдүргүлөргө, колхозтарга, совхозтарга болган албан че-леринге хыналдаларын чору-дуп, сан-хө, бүдүргүгө, ажыл-агый талазы-биле рес-наларга кижиге турар.

Ылангыя эрткин чылын рес-публикада улусчу контроль ко-митеттери 1407 азым-бүрү хы-налданы кылган. Оон иштинде 679 хыналданы ажылчы чо-нарын медээлерини, хому-далдарынын изи-биле чорут-кан.

Республиканын, Кызыл хо-райнын, районнарын улусчу контроль комитеттери эрткин чылын өң чугаа үш чыг ажыг айтыры-ны боттарынын хуралдарында чугаалажы көргөн. Алаа ха-маарыштыр тодаргай доктаа-ларын хүлөп алган. Партия-нын болган чачаттыг доктаа-л, шиттирлеринин күчүлөдүн доктаамал хынаарында чер-черде партия, Советтер орган-нарында ол улуг дузалыг бо-луп, ажыл-херекти улам ийи сайзырагайжыларын ийи-ни берген. Ылангыя ажыл-агыймы өвс, төтөгелдик чо-руктарын бодуртканы, күрү-нүн база бүдүргүгенин са-гылга-чурумун үрөөн, социа-листиг доойлу-дурмуну ажыг-каны, ажил чызыр, эр-гейлээр чоруктары, хамааты-ларын саналдарын, билди-ришкенин, хомудаларын буугаар хулаап алган шит-тирлерин күчүлөдүн болган өскө-дө төлөп чок чоруктары дээш чамдык харысалгалыг ажилкачыларга азым-бүрү хемчеглерин улусчу контроль комитеттери оонаган. Оон ан-гыда комитеттерини саналы-биле албан-дуржуну чам-дык кижилерин дугайын ажылчы чоноарын коллек-тивтеринге сайгарган, олар-нын тайылбырларын, чепте-стерин чайладыр дээр ап чо-руктап хемчеглерин дыннап чугаалашкан.

Боттарынын үлгүдөйлери-биле күрүгө, кооперати-терге, колхозтарга, бүдүрү-

хемчеглерин улусчу контроль органын ап чоруткан.

Улусчу контроль бөлүк-тери болган постулары чер-черде бүдүргүлөргө, албан болган организацаларга, ажыл-агыйларга боттуг дуза-ын чедирип келген. Эрткин чылын оларнын киржалгези-биле 38 муң ажыг центнер та-раамы. 397 тонна цементини, 402 тонна минералдыг зем-чинчилгени, 465 тонна мал че-мин, 85 муң рубльдин каа-бак хөргөлс бараанын, 65 муң рубльдин сүт аймаанын продукцияны үрөп төтөг-лөрдөн камгалап алган. Ажыл-агыйларда, бүдүргү-лерде, туудуларда артыкшы-дыг азы ажылкага кирбөөн э-херекселдерин өскөз таарыш-тыр сайгаргыга азы ажыл-кага кинеринге улусчу кон-тролёрлар бот-илешкейи көр-гүскенер.

«Саян» совхозта (даргазы П. Новоселов), СЭП-нин 50 чылы аттыг совхозта (даргазы Ф. Кононский), «Коммунизм херели» колхозта (даргазы М. Оюн), № 12 автоба-зада (даргазы И. Новиков), «Күш-ажылдын хосту» сов-хозтун Эйлиг-Хем салгырын-да (даргазы Т. Дадар-оол), «Тилгел» совхозта (даргазы Ч. Монгуш), «Тыва да-дугу» комбинатта (даргазы П. Хайт) улусчу контроль бөлүктери партия, Советтер органна-рын дайынчы дузалачылары болуп турар.

Ажылдыг кызымаккай, хой-нигинин херээпте берди-

Улусчу контроль

БЕДИК ХАРЫСАЛГАЛЫГ БОЛУР

гелерге болган организацаларга «материалдыг когарал чедиргени дээр СЭП-нин Ми-нистерлер Чувеленинин баш-лааны Дурмуну буугаар албан-дуржадыг чамдык кижилер-ниң шалымчыдан чоруту тү-нүг акшыны тыртарын коми-теттерини хуралдарында шит-тирлөөн. Өскө-дө хыныгы

ген, шымчы болган принци-палдыг улусчу контролёрларга ланал-мактадыг тышкар чо-рук оларнын иделейин улам көдүрер. Чугаа сөөлүг дөрт чылда республикада 5 кижиге Тыва АССР-нин Дөдү Советин Президиумунун Хундүлел бижиги, 80 ажыг кижиге СЭП-нин улусчу контроль ко-

Устүндө адаанымыс хөрек демдөөн Тыва АССР-нин ал-дарыг малчыны Кол Шой-Струнге, Балгаанын арга-арыг хайтаргалчымы Фалией Биштинге, СЭП-нин улусчу контроль комитетинин Хундү-лел бижиги «Өк» совхоз-тун Тардаг фермазында чала-чы Александр Черноусовка,

ганы ында тодаргай айткан болгай.

Бөлүктөр, постулар кези-гүнери мал чегин төтөгелдөр, оон-биле хулаа малдар азы-раар чоруктарын бодурбаа-ныч, мал кажаадырын са-нытардыг байдалын чоруту де-нелге тургузарынче кичээл-гейин салыр. Малдын аарыг-ларынга уугу ветеринардыг хемчеглерин экижидеринче, мал оозаалашканын, оон чаш төлүнү ажаалдаанын байла-ныч, күрүне планнарын күчүлөдүн хынаарынче кү-женишкенин база угланды-рар журулуг.

Ажыл-агыйларда техника септелгези, чечитидилге өртүгөзгөзү контролёрларын сагыш салза чоруту чугаа ай-тырылганын бирөөн. Бо талазы-биле рейдлерге, хы-налдаларга «Комсомолчу про-ектор» штабтарынын кези-гүнерин, активчилери хаара тудар.

Коллективтерде социалистиг хүлээлгелер күчүлөдүн шым-гы контрольдар, ажылда бар чептерге эштеп чок болуп, беш чылдын үшкү чылынын планын озаалдаларын күчү-сидинге ийгип бээр кон-тролёрларын хүлээлгези.

И. ОНАДУР,
республиканың улусчу кон-троль комитетинин инспектору.

ҮРЕЗИН АРЫГЛААШКЫНЫЧЕ КИЧЭЭНГЕЙ

Чөөн-Хемчиктин «Октябрь 30 чылы» колхозу беш чыл-дын шиттирлуг үшкү чылы-нын тарылаанына урезин бе-леткериин 1972 чылдын ноябрынын эгезинде кирген. Урезин арыглаашкынын кол-хоз баштаар чери, илангы кол агроном Дукор Монгуш багай удуртуп келген. Үш ай чыгы үеде бо чугула ажыл ала-чайгаарлаашкыныч шыл-чөөн.

Райкукомунун көдөз ажыл-агый эргелеси база районун улусчу контроль комитети кол-хозта урезин белеткелинин чо-

рудугазында хөмүдээшкынын чайладырын, ол ажылды дү-риндегиди, шынарын экижиде-рин эш Дукорга каш улаа сагындырып келген. «Арыг-лаа машиналар хөдөйлү, кижилер ажылдап турар болган-да, ынаар сагыш салгал чор, урезин чайгаар-ла арыглаат-ты баар-дир ийи» дээр хөөн агрономда бар. Суурда болган Аш-Шатта шаңыраа ол цыла-хыа баргалаар, ажалынды-уе-шагынын хой нурузун ба-жыныга олуртп өрттөргөн.

Бо айтырым чокта чаа районун улусчу контроль ко-

митетинин хуралында чугаа-лашкан, колхоз баштаар че-риниң даргазы М. Мирчинин шымгы сагындыргаш, кол агро-ном Д. Монгушту харысаага чок дээр айда ша-лымынын үштүн бир хузуун тыртар, а хөвү бригадир эш Анзат-оолду доңгулар деп шиттирлөөн.

Көдөз баштаар чер урезин арыглаашкынын дүргөдөр, шынарын экижидер талазы-биле дөштүг хөмчелерин ап чо-руктарын улусчу контроль ко-митетинин хуралы негеп.

М. СЕВЕН.

ХАНА ПАРЛАЛGAZYH УДУРТУР

Хана парлалгазы хамаарыш-кан бүдүргүлөргө, колхоз-тарда, совхозтарда, албан че-леринде ажылчы чоноун кижигизилгезин, оларны ажил-ишче организацаларында мында партия организацаларыга дузалып, улуг ролду ойнар. «Күш-ажылдын хосту» совхозтун партоку, «Най-рал» совхозтун Кара-Тал салгы-рында партия эге органи-зацияны хана парлалгазын-ның ажилдык кичээлгейин салып, ону экижидер.

Совхозта партия, комсомол болган ажылдын комитетинин органы «Херел» деп хана со-лунунун (редактор Монтул-оол Биче-оол) редколлегия элчегил номерин үндүрерин баш бурунгаар белеткен, сов-хоз бүдүргүгенин адирла-рынын азым-биле алынган социалистг хүлээлгелерин күчүлөдүн, партиянын XXIV съездинин төөгүлүг

шиттирлерин амыралга боттандырылчы кийгырып турар материалдары бижип, чептерин чидил-биле шү-гүмчүлөп, оларны чайладырын негеп турар.

Ук солун хемчээл талазы-биле бичекке болза-да, оон үнгөн номерлерде ажил-агыйын амыралымын ар-бын материалдарын бижиге-лээн болур. Ол материалдар эки сикреттинген, дөңчү, то-даргай болган номчуучуларга солун болтулар. Чыжаа, № 10 солунда Күш-ажылчы алдар-нын тутун журнакты тракто-рист Шакар-оол Эмчекпей, Борис Мангырлыкчы, комбай-нер Даргын Монгуш оларга ала-болдуруп көдүргөн. Пар-лакта таралылаанын, күсүк чор алдарылаанын дугайын материалдарына сан-түн-нерин хойну хергелөөн. Ол-ла хана солунда «Ажыл үн-ер» деп буауң номчуучу-

ларын сонуургалын хаара туткан. В. Хунажыктын «Хө-нөк» деп шоолдуг кыска шүгүлүүндө аргачылары сой-галаан.

Ол ышкан «Крокодил» деп шоолдуг хана солуну өй-өйлөп үндүрүп турар чамчы-дыг. Политиктиг чутула кам-паниаларын үезинде агит-хуудустар, чачыктар бригада тургааны, фермага, төп ша-га бо-ла кестүп келир.

Тогалыг суурда херээжен-ер чувеленин органы «Аза-нын аллары» деп хана солун эрткин чылдын төгүлүгө бо-луп эрткин районун херээ-женер чевелелеринин хана парлалгазынын көргүлө-лөш шаңалдыг чери алган. «Мактадыг үгөй», «Баштак-танышкы», «Агитквартира-лар ажылда» деп материалдар эки бичиттинген, оон ажыл дуржулаанын талазы-биле билип алыр чүгүдөр хой бол-

ган. Ажы үеде Тогалыг суур-ла школын болган төрөлдөр комитетинин органы «Тер-дериң үнү» деп хана солун кестүп келген. Кайы-даа со-луннарын каастагазы эки.

Редколлегиянын ажилында эки чүгү болза, номчуучулар-биле ажилды экижидер бо-лур. Партия организацалы-нын бөрө кезигүгү, чолачы Монгуш Саидак, редколлегия кезигүгү коммунист Май-оол Ширин-оол, саанчы Д. Ху-рак-оол, комбайнер О. Севек-оол, кадарчы А. Чүдүм-оол олар хана солуннарын идел-кейлиг бижикчилери болуп ту-рарлар.

Партоком профивелдин ажылдын комитети-биле кады хана парлалгазын үнүлгөн шүгүмчүлөдүг материалдарын каттышкан хуралында сайта-рын көрүп, чептерин эдер хемчеглерин ап турар. Хана парлалгаларын ро-

лон бедидер, ону чоруту үе-инде үндүрүп, амыралачы дөштүг болурун недип алы-рыга партия организацалы-ры чоруту кичээлгейин салып турарынын түнөөлөс «Күш-ажылдын хосту» совхозтун ажил-ишчилери эрткин чылын эки ажилдаан.

Тоску беш чылдын шиттирлуг үшкү чы-лын тогарыгжылар бедик күш-ажылчы көдүрүлүшкү-лүг эгелөөн.

«Найрал» совхозтун Кара-Тал салгырында партия эге организацалыг секретары эш Кымыл-оол) «Коммунизмче орук» хана солунуну ажыл-ым экижидип, ону доктаа-мал үндүрүп турар. Оон элчегил дугаар бүдүргүгө салгы-рын сазычтарынын, кадар-чыларынын, механизаторлары-нын бедикте хүлээлгелерин база ону күсүдөр дөштүг кав-чаар ажылдап турарынын ху-гайында үргүлчү чыгыдып турар.

Малдын продуктууун бедидер дөштүг демгесип турар бо мурактык ферманын ажыл-

нын дуржулаанын, чамдык чептеринин солунун арнын-га доктаамал чырылдып келген.

Ындыг болза-да районун чамык партия организацалы-ры хана парлалгаларынче чо-гугу кичээлгейин салгай, ону чедир үмөлөйи турарын дем-делгези чугула. Солунун каастагазынче, материалдар-ын сирелдип ажилдаанынче редколлегия өвөөн кичээлгей салып турар. Хөдүктө «Мал-чын» хана солуну чыл

Бо чурунта Юрий Тимофеевич Ушаков республикозутун автопортрет буюрулганда 15 чыл анык уеде аныкдаан. Оон кол кылар аныктык автопортреттерин дерингелерин септар. Машинанык көзөтөрүн дамбаан нарын удазыннар шинчилээр херекселен ол туткан соонда, чогуу майда үс-түшкүн болу бергенни эидевес-даа.

А. НЕВОЛИННИН ФОТОЗУ.

Хөйну билеп алганнар

Тыва республикозутун баштаар черини аныкдагандарын ортузунда организаастаан политикти школанын аныктык иш тургузуган. Илде анык-бүрү тускай эртемни болгон удуртукчу аныкдагандар хаара туттунган. Кичээлдер доктааткан хүнүнде организаастыг эртин турар. Политиктиг өөредилгенин аныктык партия организаастык багыт өсө удуртукчу келген.

Кичээлдерин семинар хевирин эртинерин мында чагылды аларган. Өөрчир укуртук кичээлди темаларын динчакчыларга үзеп бээр, олар дараазында кичээлдерге баш удур белекени алыш, тайылбырларын кылдылар. Политиктиг школанын кичээлдеринге «Будурун» гени өргөдөн башкаарынын чаа араларын, «Будурун» бот-оругла-чарыганын укурдузаны, «Кооператив организаастыг эртемге үзүлгө» деп, «Будурун» хөгжүлдеринин кол быразы — өргөн, орулга болгон бот-оругла чарыганын, аныкдагандар дөн ышкыш кол-кол темаларын динчакчылар өөрчир эртинерин.

К. САТ.

«Шынның» материалдарының изи-биле САЙГАРЫП КӨРГЕН

«Мергелдейниң булуңунга» «Час-Суур» сагыш салза деп атегил шүгүмчүлөк бо чылдын январь 3-те үнөн солдунга парадтынган. Өвүр районда «Торгалык» совхозтун Чаа-Суур салбыра кездэ клубта массалык ажалдарын чорувайн турарын, оон сандаларының болгон дерик-херекселдеринин, нинти шимделгенин багайын илереткен. Ол ышкыш суурда радио чугаала-вайн, телефон ажалдавайн баарынын болгон совхоз төвү-биле салбыр аразында аргышкан чонуну колдуунда-ла чадаг аргышты турарынын дугайында бижээ.

Ажык чоннар депутаттарының Торгалык кездэ Со-вхозтун куускомунун даргазы А. С. Бадрыганын редакцияга дыңнатканы болза:

Куускомуну кижигиинери-ниң болгон совхозтун дирек-ции чонуну каттышкан хура-лыга солдунга парадтынган чүгүдү сайгарып, чугаала-шкан. Авторнун бижип турар фактыларын шын болуп бадыт-катынган.

Суурнун радио, телефон ха-рылаазында турган четтес-терин районнун харылааа сал-быры кыска хуусаада чайла-ган. Совхозтун дирекция чери клубу бо чылдын дүргүзүндэ чаа сандалар-биле хандылар сорулга салган, хамаарышкан черде чагыгын кириген. Клуб-тун ажалын акжидери-биле тускай хамчегелерин ажалдап кылган. Оонашкан ажалынга харысалга чок, клуб эрге-лекчиин Түлүк Делгер-оолду ынчигын сагындырган.

1971 чылдан бээр Чадаана АТБ-инин пассажирлер да-жык автобузу Чаа-Суур биле Торгалык аразында чоруп, чо-нун аргыжылгазына таарым-чалыг турган. 1972 чылдан бээр автобус доктаамал келбес-тези, ынчангаш бо талазы-биле чоңуң негелдези чөптүг.

Совхозтун 18 олуттук авто-бузу эргижиреп баксыраанын черде септедиге турган. Сов-хозтун дирекция чери болгон кездэ Советтин куускомун чо-нун негелдези өөрчир көр-гөш, совхозтун автобузун, ийи суур аразында хүнде 2 катап чоруу кылдып шинтирлээ.

Съездиниң шиитпирлерин амыдыралга ЭРТЕМДЕННЕРНИН ЧАА СОРУЛГАЛАРЫ

ССР-ниң Эртемнер академиязының Сибирь салбы-рының улус амыл-агынынга эртем-шинчилелдерин сай-ырадып непередир айтырлар талазы-биле эртем секретары Альберт Федотов-биле ПМА-ның корреспон-дентиникин беседасы.

— Тоску беш чылда Сибирьниң эртемденнеринин мур-нунда кандыг чаа-чаа сорулгалар салдынын турары?

— Тоску беш чылда Сибирьниң эртемденнери бүгү деле-гейге бидилгир апарган. Барыны болгон Чоон Сибирьниң казымал байлактары районнары-биле бир дөмей Кыдыкы Сонгу чүктү болгон Чукотканы хөгжүлдеринин болгон шин-чилелеринин талазы-биле белекел ажалдарын чорудар. Ам Сибирьге анаа-ла чаа-чаа заводтар, электростанциялар, үлетпүр комплекстери тудар дугайында чугаа чоруп турар өвөс, оларны улам бедик темп-биле тудуп тургузары кол со-рулга болуп турар.

Техника, технология болгон башкарылда системалары чаа чүүлдерин, чаартылгаларын негээр. Эртемниң дузазы чокка ол планнарын амыдыралга боттандыры берге.

— Эртемнер академиязының Сибирь салбыры он чыл амыг ажалдап турар. Оон лабораторияларын Сибирьниң завод-тары, колхозтары, совхозтары чүңү алган?

— Эртемденнер эртем талазы-биле ажалдап кылган 1000 ажыг чүүлдерин бүдүрүлгө ажалдагандарында дамчыдып бер-ген. Оларның 600 хирезин непереткен. Ам үеде Сибирь-нин академиктиг институттары чүртүн 300 ажыг тургузул-гелер-биле кады ажалдап турар. Оларның хой кезин Си-бирде. Чугаа чалгыс Новосибирск облазында безин 95 буду-рулгө академиктиг албан черлеринден ажыктыг сүмелерин болгон боттук дузазы ап турар.

— Маңа хамаарыштыр тускай администрация чери бар бе, кандыгы?

— Тускай администрация чери чок. Бис эртемденнериниң специалист-практиктер-биле кады ажалдагандарынын анык-бүрү хевирлерин (социалист планнныг ажал-агынын бай-далдарына бооп болур хевирлерин) ажалдап турар бис. Олар-ның бирээзи — тускай конструктор бюралары болгон дур-жулга кылдыр бүдүрүлгө.

— Оларның дугайын чугаалап көрүнерин?

— Каш-ла чыл мурнунда СЭКП-ниң Новосибирск область комитети болгон ССР-ниң Эртемнер академиязының Сибирь салбырының Президиуму Новосибирскиге академиктиг ин-

ституттарын удуртулаазы-биле улус ажал-агынын чугула чагыгларын кууседир албан черлеринин четкини тургузар дугайында саналды чаака кириген. Совет чазак ол саналды хүлээп алган. Ам анык-бүрү 11 министрстволар Новосибир-скиниң Академхоорайын долгандыр ындыг будурулгелерин тудуп турар. «Эртем ажалдарын непередиринин куржаа» тургустунуп ателзэн. Ол тус-тус адырлар эртем-шинчилел институттарындан, конструктор бюраларындан, дуржулга кыл-дыр будурулгелерден тургустунган. Анаа эртемденнеринин бо-даллары, шинчилеллери амыдыралга дүргөн боттанып. Ийде кол чүвө чүд дээрге, чүгө агар айтырларже өвөс, харып-даа перспективтиг айтырларже кол кичээлгенин улаанды-лары болуп. Баштайгы дуржулга алдынган.

— Ол чүңү чугаалап турары?

— Взулуг шын орук шилип алдынган. Эртемденнер бол-ган конструкторлар «Север» деп аппаратураны чогадып кылган. Ону крайыны кижиче алас берге болгон ырак-уак черлеринде чыдып турар газ болгон нефть скважинала-рынга ажалдап. Ол аппаратура скважина бурүүнүң харак-терин тодарыды болгон ону сан-биле чеже-даа ырак черге дамчыдыптар аргалыг. Ол медээлерин шак мнчаар ажалдап кылдыр Сибирьниң кадык-лоңкун климаттыг үелеринде гео-физиктерин ажалын чингедир, казымал байлак чыдар черин дүргөн шинчилел тыярылга дузаалар. Ол дээрге Сибирьде онза чугула сорулгаларын бирээзи болур. Тоску беш чылда Тюмень областын сонгу талазынга ыяк шилип алдынган скважиналардан улуг күчүлүг газ тыяар черин тургузары көрдүнүп турар. Оларның бирээзи-ле хүнде 4—6 миллион кубометр газы бөөр.

— Хей беле ажалдары ажалдаар аргалыг институттар боттарының дуржулга баазанын тургузуп ап турар болгай. А артынары чүңү кылдып турары?

— Эртемнер академиязының Сибирь салбырынын бүгү 43 институттары беле ажалдарын ажалдаар аргаларыг. Ажал-агынын социалист системаны заводтарга болгон ака-демиктиг институттарга керээ өзүлгөр кады ажалдаар арганы берген. Илдег көрөлөрүн саны улам өсүп турар. Чокта чаа Эртемнер академиязының Сибирь салбыры бааза кылдыр ийи будурулгелерин шилип алган. Бирээзи Новосибирскиниң кездэ ажал-агы машинналарын, завод, өскөн Новоси-бирск облазында хой адырдыг совхоз. Бо черлер-биле кады ажалдагылга дугайында керөөни өлзөн каш чылдар дүргү-зүндэ чартан. Оон кол сорулгазы эртемниң чедикшиктерин будурулгеге непередиринин чаа хевирин ажалдап кылдыр

азы өскээр чугаалаарга академиктиг лабораторияны завод-тун дегиңче, совхозтун дуржулга участогунче чоокшудаш-тылары болур. Элеэн үе эртен соонда завод-даа, совхоз-даа академия-биле ажалынын дуржулгазын боттуну адырларынга непередир болур.

— Ол керээ өзүлгөр совхоз ажыкчынары чүңү ап бо-луру?

— Сөө академиктиг институттарын эртемденнери совхоз ажыкчынары-биле кады черини шынарын тодарыдып, че-минчилелгенин тургузуу ажалдап кылдып, мал чечинип баазанын санып үндүрүп, кызыл-тастын, картофельдин Си-бирьниң байдалына таарыштырган чаа сорттарын тургузар ажалдарын кады чорууду турар. Социолоктор кездэ анык-тарын билиниң дугайында айтыртып, шинчилеп, а эконо-мистер болгон математиктер келер үеде ажал-агынын бак-карарынын системанын шинчилеп турар.

— Бо бүгү болур дег чүдүлгө-дир. Ындыг болгонда үлет-пүр болгон кездэ ажал-агы будурулгелеринге тускай надр-ларны белегизир негеттинип турар ышкыны ала?

— Мычмайын канчаар. Бо талазы-биле академиктиг ин-ституттар оларга дуза чедиреринден каян-лаа ойталава. Эр-темденнер будурулгө ажалдагандары-биле кады ажалдап турган, оларын иштинден аспирантурага өөрчир болгу дег эртемге хандыкшылдыг кижилерин баа изиледи, шилип тып турар. Амгы үеде Новосибирскиниң заводтарында 100 ажыг инженерлер Эртемнер академиязының Сибирь салбы-рында диссертациязын белекелп турарлар. Оон ангыда эртем-деннер лекцияларын номчуп, семинарларын, дуржулга сол-чугаазынын талазы-биле хурадаларын баа эртинип турар.

Бис партия организацияларында доктаамал дузазы ап ту-рар бис. СЭКП-ниң Новосибирск область комитети эртем-тех-никтиг депшилегенин экономиктиг айтырларга талазы-биле үс чылдын тускай курстарын организаастаан. Оон динчакчыла-ры заводтарын төдөвилеп институттарынын, колхоз, совхоз-тарын тускай эртемнигилер. Башкылары — Эртемнер акаде-миязынын Сибирь салбырынын эртемденнери, адырлар аайы-биле эртем-шинчилел институттарын тускай эртемнигилер. Эртемденнерин, будурулгелерин тускай эртемнигилеринин болгон партия, совет организацияларынын ажалдагандарынын киржилген-биле анык-бүрү конференцияларын организаастап турары чангыч апарган.

Н. ЯМПОЛЬСКАЯ.
(ПМА)

Новосибирск хоорай.

ВЬЕТНАМДА ТАЙБЫННЫН ХАЯАЗЫ

Вьетнамның агаар демге-минге, оон хоорай, суур-ларынга бомбалар чазылба-стаан, човуаанын вьетнам че-ге тайбын амыдыралдан хаа-зы херелден берге-ле, бир недела болгон. Америк жасек-ки дайындан чуртка хой чыл-дар дүргүзүндэ болгон улуг үргелдерин Вьетнамның ул-гу эдип ателзеп берген.

Вьетнамга дайынны сокса-дыр болгон тайбынны катап тургузар дугайында керөөни чарганын делегетини хой-ни-ти септип ханып уткан. Ол болушкуну ак сепкилдиг бү-гү кижилер маадыр вьетнам улустун улуг тинделгени, оон шынныг херезин деткип турар делегетини тайбынга ынак бү-гү күштеринин баа тинделге-зи деп, хосталга, хамаарыш-пас чорук, бүрүн эрге, бүгү-нүгити тайбын болгон социал депшилге даш улустарын соци-алисттиг төөгүлүг чугула үе-чада деп үнелеп турар. Вьет-намга дайынны соксадыр бол-гон тайбынын катап тургузар дугайында дүргүзүлгө ат салганы империализмге укур социалисттиг чурттарын ча-гыс элтиг демиселинин укур дузалынын бүдүрелдиг ба-рындаа болгон, пролетарыг интернационализмин болгон бүгү делегейге депшилгелит күштеринин оп-септик каттыш-тыргалынын укур-дузазын баа катал илерейлп көрүс-кен.

«Вьетнамның тинлээни со-циализмин амыдыралчы кай-гачык улуг күштүн херечи-леп турар-дыр» деп, СЭКП ТК-нын Чингине секретары Л. И. Брежнев январь 30-де чугаазында демделгени. Ол тинлелге «бистиг үеисте им-периализмин шинээни кайы хире копкааны баа көргүзүп турар. Ам төөгүнү оң депир-лендирини дег шинээ-даа чок!» деп, Л. И. Брежнев демделгени. Ам империализм улустарын моңо мурну-даази дег, кара туразында бастып, оларын салым-чолун холгаарлап шыдаваз апарган деп чүвө ол дүргүзүлгөн чарганындан шына-ла тодар-гай бидилгени турар. Ам деле-гейге болушкуннарын хөг-жүлдегени империализминин болгон агресиянын күштери өвөс, харын тайбын биле деп-шилгени күштери кол оорго бооп, оларын социалист дем каттыштыргалынын чурттар-ыг баштап турар.

Вьетнамга дайынны сокса-тканы, чер бөмбүрөөндө ол эң айындай дайыл одаан уут-кааны бистиг чуртувустуң даптыкы политиктиг ула-нышкынын, СЭКП-ниң XXIV съездинин айтканы чыдалын программазынын кол чүүлдеринин бирээзи болгай. Ам ол одагын чок кылдып тур-да, бистиг планетависта он өскө «хөдөөлөргө» чайла-дырынга, улустар аразында дем

каттыштыргалынын калбаа-би-ле шуудаларында, дүшкүр-лүг байдалды улам чавырыл-дырынга таарышчалыг чаа-чаа аргалар тыптып турар. Сөөлү чылдар дүргүзүндэ Ев-ропага политиктиг байдал оранчок экижөөн соонда чер бөмбүрөөн Азия чичеитиг, улуг девискээринге тайбынны болгон айыл чок чоруктуу бы-жылгаарында таарымчалыг баштайгы белекелдер ам тур-густунуп турар.

Индий-Кыдатка таарышты-рылганы өзгичеге чедирериче орукка өвөш өвөс бергелер ам-даа таваржыр апаар. ВДР-ниң Даптыкы херектер минис-терствозунун төдөлөкчизинин мындаа чаа меделгенин өзү-гаар алдыга, дүргүзүлгө күш-түг болгон соонда безин сай-гон шериглеринин кезектери МВР-ниң Революстуг тур ча-азынын контролдоп турар де-вискээрлеринче шүргүп кирер деп орадашкан, дүргүзүл-гада айтканын өзүлгөр дөрт талаалыг комиссиянын ажал-даларыга сайгон эрге-чатырга шалтык таварыштырып тур-ган. Ындыг болгонда, ам эң чүгүдэ негелде — ат салган дүргүзүлгөн хажык чок күт-седир, ону амыдыралга бот-тандыры болур. Улустар ара-зында ам болур деп турар ко-ференцияны анаа чугула роль-дуг болур. Ол конференцияга Совет Эдилел баа киржир. (СЭТА).

Кады чорудар эртем шинчилелдери

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). АКШ-тың аэроавиатика болгон кос-мос делегетин шинчилелдер та-лазы-биле национал эргелели бо чылдын ССР-ниң Эртемнер академиязы-биле кады Берниң далайга февраль, марта эр-тем шинчилелдерин чорула-рынын планнарын динчакча.

Ук шинчилелдер чүд-бүрү темп-тургалыг байдалдарга далай дүвүнүң байдалын, да-лай суунуң химия талазы-биле де-востанын, оон байдалын, до-жунуң тырмын болгон на-зы-харын баа атмосфераын султун шинчилеп көөр со-ругалыг деп, эргелелдиг ме-делгелде чугаалаан. Тускай эртемнигилеринин болон ту-рарың боттар алырга, кады чо-

рулар шинчилелдерин үн-вездери Берниң далайга бол-гон оон чок кадыкыла де-вискээрлерде далай дожуну баа агаар делегетинде бооп турар болушкуннарын бой-дус шынарынын дугайында билиге киирер чугула үзү-кү болур.

Космос делегетин тайбын со-ругалыг шинчилелдеринге бол-гон ажалдаарыга хамаарыш-тыр кады ажалдагылга чо-ру-дар дугайында ССР-биле АКШ-тын аразында чарган дүргүзүлгөлгө дүштүр совет баа америк корабилер-ни, самолеттарын ажалдап турган шинчилелдерин ки-дир.

КАРА САГЫШТЫГ СҮЛЧЭЭ

КНО-нун Аймыл чок чорук Човуаени эртен неделада. Африканын муруну талазында сөөк-азы мыгаар, колония-бүз-чурумнарын чөптөзүлгө үлгүлдеринин дугайында айттыгын катап чуга-лаагынын көөр укурга тавар-ышкан. Ол уаадаа хама-арышпас тускай догунаан Замбиянын бүрүн эргелели болгон айыл чок чоруктуу на-жанынмык дугайында ай-тыртып чугаалаан. Мур-ну-Африка Республиканын чатыргылары-биле сүчээз-депкен Мурнуу Родезиянын сөөк-азы ылактачыларынын та-лазында Замбиянын экономи-ка талазы-биле кызыл, шериг күчү-биле оон чөптөзүлгө турарынын түнелгелде ындыг байдал тургустунган. Олар Замбия-биле кызылгарын ха-гаш, кызылгар чоогунга Ро-дезиянын болгон — Мурнуу Африканың шериг кезектерин моңоң алган.

Африка чурттарынын бол-ган хөгжүп ораа өскө-даа чурттарыг төдөлөкчизин Аймыл чок чорук Човуаенин хурагында саяал береш, ук динге колония бүз-чу-румы дүшүрүп чайлаш чок боттандырынга сөөк-азы ылактачылары-биле колониза-торлар шалтыштырын орада-жып турар деп меделгени. Сөөк-азынын өзү-чурумун кычыктырган хемчегтерин алырын болгон Мурнуу Роде-зиянын будунуң шериглерин үндүрериче Мурнуу-Африка Республиканын чазан алба-дарын баа Мурнуу Родезия-да байдал даш шүтүт харым-салгалыг чазак Англиянын чазан болгонда, сөөк-азы ыла-ктачыларынын Замбияга укур чөптөзүлгө кылдыр соксадыр бүгү хемчегтерин алырын ол чазакка дагытырын ук айты-рыгын талазы-биле резолю-ции төдөлгелерин ол чурт-тарыг төдөлөкчизин не-гээр.

Замбиянын кызылгарында дайынны ажалдап турар. Бо чу-рукта — дайынны укур чүүлүн халдаашкын кылганынын соонда. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Израиль дайынзырактарын Ли-ванга укур соксавайн турар агрес-чи үүлгедиглери үргедээшкенин кылып, тайбын чонга улуг когарал-

дарны таварыштырып турар. Бо чу-рукта — дайынны укур чүүлүн халдаашкын кылганынын соонда. (СЭТА-нын фотохрониказы).

ЧИЛИ: күштер шенежир деп турар

Чилиде иштиниң политиктиг байдал катап чидигенин бер-ген. Чурттуң реаксылыг күш-тери март 4-те Чилиниң пар-ламентинин — национал конгрессинин согуудазы болу-руп аныкдап, улустуң чангыс өп-тиң партиялары-биле бол-гон Сальвадор Альенде-ниң чааза-биле демиселинге бе-леткени берген. «Чуртаа тө-өгүлүг укур-дузалыг демисел бооп турар. Хамык укур шы-на-ла улустуң салым-чолу-да, хамаарышпас болгон бү-рүн эргелг догунаан чурт-Чилиниң салым-чолуна, де-мократия биле хостуг орте-шөөлөдө бооп турар. Хамык укур чүдө чоокшудаш келген согуудазы өвөс болгай. Со-гууда мурунчу кампанияны контрреволюсттарга укур, төөгүнү шүт дедирелерин деп тураларга укур иленил-лит политиктиг тулчулунун болгон турар укурлугу» деп, Чилиниң Коммунист пар-тиязынын мындаа парал ү-дүрген согууда мурунчу угуулааында меделгени.

Чилиниң америк импери-ализм-биле сыйры харылаа-лыг помешик-сеп херектен-тери чаакаа укур фронтуну буу-хаа тургузуп ап турар. Оон кол өвө эң реаксылыг национал партия бооп турар. Чуртун президентинин чоран Фрейге баштаган христиан-демократтыг партиянын ба-дыны үздигтерин национал партия-биле демин сыйрып кат-тыштырып алган. Ажык-биле фацистер оон организааста-болгон дээрбич болуктер-би-ле катал алырга, биче бур-жуазитиг бөдүлгөкшишкенин херектенер боттарында баа бариан болдуруп алган. Реакция келер согуудазы на-ционал конгрессин олутта-рынын үштүн үн кезини ап-тар деп кордал салып турар. Коммунисттиң айтканын ажалдап алган, Альенде-ниң чазан «ажык-биле» дүжүрү болур арганы аңаа ол бер-ген туруп болур.

Ол сүчээз организаасты-лары чили улусту корпак-таар, ону уаучуу чангыс эл-тин чаазага болгон партия-ларыга уладалылар, чурт-ка үй-бүлөй байдалды тургу-рап даш кандыг-даа ар-галары ажалдап турар.

Ындыг байдал тургустуна бергенге чазакты буруу ша-вар деп орадашкан, реакция чүдө Альенде-ниң чазан кү-дүлгөдөр хамчылар, харын чолу аты-чөм-биле болгон эргекч чугула барышар-би-ле хандыларындан кыды-га-биле үзүткелдир деп ту-рар.

Оон-биле капсыраштыр калчаалыг антикоммунист кампания чоруп турар. Ба-рыны үздиг күштер чазан-ка укур чөптөзүлгө ажал со-сакшыныгынын аныктыгын, албан-хаакчыларын күткүрүн орадашкан, дээрбич болу-ктерин ажал-чорудугаази омончидип турар.

Ындыг апаарга, Чилиниң патриотчу бүгү күштери ре-акциянын дерани болдаларын кычыктырыбас болгон рево-люст чазан адышкыныларын камгааар дөш, Комму-нист партия биле баа улус-ту чангыс атын өскө-даа пар-тиялары-биле кады боттары-нын хураалын сыйрып кат-тыштырып турар. (СЭТА).

